

Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru
Older People's Commissioner for Wales

Adroddiad Blynyddol

Safonau'r Gymraeg

2016-2017

Hydref 2017

Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru

Mae Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru yn llais ac yn eiriolwr annibynnol ar gyfer pobl hŷn yng Nghymru. Mae'r Comisiynydd a'i thîm yn gweithio i sicrhau bod llais pobl hŷn yn cael ei glywed, eu bod yn cael dewis a bod ganddynt reolaeth, nad ydynt yn teimlo'n unig nac yn dioddef gwahaniaethu a'u bod yn derbyn y cymorth a'r gwasanaeth sydd eu hangen arnynt.

Mae'r Comisiynydd a'i thîm yn gweithio i sicrhau bod Cymru'n lle da i heneiddio – nid i rai pobl yn unig ond i bawb.

Sut i gysylltu â'r Comisiynydd:

Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru
Adeiladau Cambrian
Sgwâr Mount Stuart
Caerdydd
CF10 5FL

Ffôn: 03442 640 670

E-bost: gofyn@olderpeoplewales.com

Gwefan: www.olderpeoplewales.com

Twitter: [@comisiwnphcymru](https://twitter.com/comisiwnphcymru)

Fformatau hygyrch

Os hoffech gael y cyhoeddiad hwn mewn fformat a/neu iaith arall, cysylltwch â ni. Mae pob cyhoeddiad hefyd ar gael i'w lawrlwytho a'i archebu mewn amrywiaeth o fformatau o'n gwefan.

Cynnwys

Cyflwyniad	4
Cydymffurfiaeth	5
Safonau Cyflenwi Gwasanaethau.....	5
Safonau Llunio Polisiâu	6
Safonau Gweithredu	7
Cadw Cofnodion	8
Cwynion am Iaith.....	9
Sgiliau Iaith Gymraeg cyflogeion	9
Recriwtio.....	9

Cyflwyniad

Fel sefydliad annibynnol a ariennir drwy arian cyhoeddus, mae'n ofynnol i Gomisiynydd Pobl Hŷn Cymru gydymffurfio â [Safonau'r Gymraeg](#), sy'n pennu nifer o ffyrdd y mae'n rhaid i'r Comisiynydd gyflenwi a hyrwyddo gwasanaethau drwy gyfrwng y Gymraeg, yn ogystal â hwyluso ac annog y defnydd o'r Gymraeg yn y gweithle.

Daeth yr hysbysiad o gydymffurfio ar gyfer y Safonau i law'r Comisiynydd ar 25 July 2016, a daeth i rym ar 25 Ionawr 2017.

Mae Safonau'r Gymraeg sy'n berthnasol i'r Comisiynydd wedi'u rhannu'n bedwar categori gwahanol, sef:

- Cyflenwi Gwasanaethau
- Llunio Polisiâu
- Gweithredu
- Cadw Cofnodion

Cyflwynwyd 145 o Safonau i'r Comisiynydd, a phennwyd 25 Ionawr 2017 yn ddyddiad cydymffurfio ar gyfer 134 ohonynt.

	Dyddiad Cydymffurfio: 25.01.17	Dyddiad Cydymffurfio: 25.07.17	Cyfanswm
Cyflenwi Gwasanaethau	71	0	71
Llunio Polisiâu	15	0	15
Gweithredu	47	2	49
Cadw Cofnodion	9	1	10
Cyfanswm	142	3	145

Dyma'r adroddiad cyntaf gan Gomisiynydd Pobl Hŷn Cymru sy'n manylu ar y camau a gymerwyd i gydymffurfio â'r Safonau.

Mae'r adroddiad hwn yn canolbwyntio ar y gweithgareddau yr ymgwymerwyd â nhw rhwng 25 Ionawr 2017 a 31 Mawrth 2017, gan ymdrin â blwyddyn ariannol 2016/17.

Cydymffurfiaeth

Roedd Cynllun Iaith Gymraeg y Comisiynydd, sy'n ofynnol o dan Ddeddf yr Iaith Gymraeg 1993, eisoes yn cynnwys nifer o'r mesurau y manylir arnynt yn Safonau'r Gymraeg y Comisiynydd. Roedd hyn yn golygu bod modd sicrhau proses bontio syml i'r Safonau newydd, gan fod nifer ohonynt eisoes yn rhan o bolisiau ac arferion y Comisiynydd.

Er mwyn cydymffurfio'n llawn â'r Safonau, datblygodd y Comisiynydd gynllun gweithredu i roi'r newidiadau gofynnol ar waith. Roedd y cynllun gweithredu hwn yn cynnwys staff o bob rhan o'r sefydliad, a chafodd ei arwain gan y Swyddog Iaith Gymraeg.

Ar ôl i'r cynllun gweithredu hwn gael ei ddatblygu, cynhaliodd y Swyddog Iaith Gymraeg sesiwn wybodaeth ar gyfer holl staff y sefydliad, gan fanylu ar y gofynion newydd o dan Safonau'r Gymraeg, ynghyd â'r camau y byddai'r Comisiynydd yn eu cymryd i'w gweithredu.

Yn rhan o'r cynllun gweithredu hwn, rhoddwyd cyfle i'r staff fynegi diddordeb mewn cael gwersi Cymraeg rheolaidd yn ystod eu horiau gwaith. Dechreuodd y cyrsiau ym mis Chwefror 2017, a hynny i ddechreuwr yn ogystal â'r rheiny â lefel uwch o gymhwysedd.

Mae'r Comisiynydd hefyd wedi trefnu i gynrychiolydd o Brifysgol Caerdydd ddod i gyfarfod tîm ym mis Mai 2017 i drafod hanes y Gymraeg a'i rôl yn niwylliant Cymru.

Mae cydymffurfiaeth y Comisiynydd â'r Safonau wedi'i nodi isod.

Safonau Cyflenwi Gwasanaethau

- Mae cronfa ddata wedi cael ei chreu sy'n cofnodi dewis iaith pob unigolyn
- Mae pob aelod o'r staff wedi cael hyfforddiant ar sut i ymateb i ohebiaeth (llythyr a neges e-bost), ateb y ffôn, trefnu a chynnal cyfarfodydd, a chyfarch ymwelwyr

- Mae pob llythyr templed wedi cael ei ddiweddarau i gydymffurfio â'r Safonau
- Mae system ffôn wedi cael ei chyflwyno sy'n galluogi'r galwr i ddewis iaith
- Mae pob neges peiriant ateb yn ddwyieithog
- Mae pob aelod o'r staff yn ateb y ffôn yn ddwyieithog
- Mae pob dogfen a gynhrychir at ddefnydd cyhoeddus yn ddwyieithog
- Gofynnir i bawb sy'n mynychu cyfarfodydd am eu dewis iaith. Os bydd mwy na 10% yn datgan eu bod yn dymuno cyfrannu yn Gymraeg, yna darperir gwasanaeth cyfieithu ar y pryd
- Mae pob hysbyseb a hysbysiad cyhoeddus yn ddwyieithog
- Mae gwefan y Comisiynydd yn ddwyieithog
- Mae pob arwydd yn cael ei wirio i sicrhau cydymffurfiaeth
- Cyhoeddir pob tendr ar gyfer contract yn ddwyieithog
- Darperir ymateb Cymraeg i dendrau a geir yn Gymraeg, a chaiff unrhyw gyfweiliadau eu cynnal gyda chymorth cyfieithydd ar y pryd

Safonau Llundio Polisiâu

- Mae pob aelod o'r staff wedi cael hyfforddiant ar y Safonau Llundio Polisiâu
- Bydd pob aelod o'r staff yn ystyried effeithiau unrhyw bolisi newydd (neu ddiwygiadau i bolisi) ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg, ac yn sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg
- Mae ffurflen Asesiad o'r Effaith ar y Gymraeg dempled wedi cael ei chynhyrchu, i'w defnyddio a'i llenwi gan bob aelod o'r staff
- Mae canllawiau ar Asesiad o'r Effaith ar y Gymraeg wedi'u cynhyrchu er mwyn helpu'r staff i gwblhau Asesiad o'r Effaith ar y Gymraeg

- Os caiff ymchwil ei chomisiynu i gynorthwyo'r broses o lunio polisïau, bydd y staff yn sicrhau bod yr ymchwil yn ystyried sut y gellid sicrhau nad yw'r penderfyniad polisi yn cael effaith negyddol ar y Gymraeg.

Safonau Gweithredu

- Mae'r Comisiynydd wedi llunio polisi ar ddefnyddio'r Gymraeg yn fewnol at ddibenion hybu a hwyluso'r defnydd o'r iaith
- Mae'r Comisiynydd wedi cyflwyno gweithdrefn Adnoddau Dynol lle gofynnir i bob aelod o'r staff a yw'n dymuno cael ei contract cyflogaeth yn Gymraeg
- Mae'r Comisiynydd wedi gofyn i bob aelod o'r staff a yw'n dymuno cael unrhyw ohebiaeth bapur sy'n ymwneud â'i gyflogaeth, ac sydd wedi'i chyfeirio'n bersonol ato, yn Gymraeg Mae'r Comisiynydd wedi gofyn i bob aelod o'r staff a yw'n dymuno cael unrhyw ddogfennau sy'n ymwneud â'i anghenion hyfforddi a'i amcanion perfformiad yn Gymraeg
- Rydym wedi gofyn i bob aelod o'r staff a yw'n dymuno cael ffurflenni sy'n cofnodi ac yn awdurdodi gwyliau blynyddol, absenoldebau o'r gwaith, ac oriau gwaith hyblyg yn Gymraeg
- Cyhoeddir pob polisi yn ddwyieithog
- Hysbyswyd pob aelod o'r staff y gall wneud cwynion yn Gymraeg a bod ganddo'r hawl i ymateb i gŵyn a wnaed amdano yn Gymraeg
- Cynigir cyfle i bob aelod o'r staff gynnal unrhyw gyfarfodydd sy'n ymwneud â chŵynion amdano yn Gymraeg (gyda chymorth cyfieithydd ar y pryd)
- Cyhoeddir unrhyw gofnod o benderfyniad sy'n ymwneud â chŵyn yn erbyn aelod o'r staff yn Gymraeg
- Mae polisïau wedi'u diweddarau i adlewyrchu'r Safonau
- Darparwyd meddalwedd gyfrifiadurol ar gyfer staff y mae arnynt ei hangen i wirio eu sillafu a'u gramadeg yn Gymraeg
- Mae sgiliau iaith Gymraeg pob aelod o'r staff wedi cael eu hasesu drwy hunanasesiad

- Mae'r Comisiynydd wedi cynnig cyfleoedd i gyflogeion gael hyfforddiant iaith Gymraeg yn ystod oriau gwaith
- Bydd cyrsiau hyfforddi'n cael eu darparu i godi ymwybyddiaeth staff o'r Gymraeg
- Darperir gwybodaeth i godi ymwybyddiaeth o'r Gymraeg i bob aelod newydd o'r staff yn rhan o'i gyfnod ymsefydlu
- Darparwyd geiriad a logo ar gyfer llofnod e-bost staff er mwyn rhoi gwybod i bobl a ydynt yn siaradwyr Cymraeg rhugl neu'n ddysgwyr
- Caiff sgiliau iaith Gymraeg ar gyfer swyddi newydd neu swyddi gwag eu hasesu
- Hysbysebwr swyddi yn ddwyieithog, gan ddatgan y sgiliau ieithyddol sy'n ofynnol
- Mae hysbysebion yn datgan bod y Comisiynydd yn croesawu ceisiadau yn Gymraeg
- Cyhoeddir yr holl wybodaeth sy'n gysylltiedig â recriwtio yn ddwyieithog
- Mae ffurflenni cais yn darparu gofod er mwyn i unigolion ddatgan a ydynt yn dymuno defnyddio'r Gymraeg yn y cam cyfweliad, ac yn nodi y bydd gwasanaeth cyfieithu ar y pryd yn cael ei ddarparu
- Caiff unrhyw arwyddion newydd eu harddangos yn Gymraeg

Cadw Cofnodion

- Bydd y Comisiynydd yn cadw cofnod o nifer y cwynion y bydd yn eu cael mewn perthynas â'n cydymffurfiaeth â Safonau'r Gymraeg
- Bydd y Comisiynydd yn cadw copi o unrhyw gŵyn y bydd yn ei chael mewn perthynas â'r Safonau
- Bydd y Comisiynydd yn cadw cofnod o'r camau a gymerir i gydymffurfio â'r Safonau Llundain Polisïau
- Bydd y Comisiynydd yn cadw cofnod o sgiliau iaith Gymraeg pob aelod o'r staff, yn ogystal â chopi o'r hunanasesiadau
- Bydd y Comisiynydd yn cadw cofnod o'r asesiadau a gynhelir ar gyfer sgiliau iaith Gymraeg swyddi newydd neu swyddi gwag

- Bydd y Comisiynydd yn cadw cofnod o gategori pob swydd newydd neu swydd wag o ran y sgiliau iaith Gymraeg sy'n ofynnol.

Cwynion am iaith

Yn ystod 2016/17, ni chafwyd yr un gŵyn am gydymffurfiaeth y Comisiynydd â Safonau'r Gymraeg.

Sgiliau iaith Gymraeg cyflogeion

Yn ystod 2016/17, cyflogwyd 21 o aelodau o staff gan y Comisiynydd. Cynhaliwyd yr Arolwg o'r iaith Gymraeg yn ystod misoedd Chwefror a Mawrth 2017, ac mae'r canlyniadau wedi'u nodi isod.

Adran	Lles a Grymuso*	Materion Corfforaethol **	Y Comisiynydd	Cyfanswm
Nifer y staff	11	10	1	22
Dim sgiliau	5	1	1	7
Mynediad	1	3	-	4
Sylfaenol	1	3	-	4
Canolradd	1	1	-	2
Uwch	0	0	-	0
Rhugl	3	2	-	5

* Mae'r adran hon yn cynnwys Uwch-weithwyr Achosion y Comisiynydd, sy'n rheoli ymholiadau gan y cyhoedd.

** Mae'r adran hon yn cynnwys staff cymorth gweinyddol rheng flaen y Comisiynydd.

Recriwtio

Yn ystod 2016/17, ni chafodd yr un swydd newydd na swydd wag ei hysbysebu.